

I Tematiskais plāns

EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

EIROPAS SAVIENĪBA

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

Tēma: Pirmais pasaules karš Latvijas teritorijā

Mērķis: Radīt izpratni par Pirmā pasaules kara notikumiem Latvijas teritorijā, saistot tos ar Latvijas valsts rašanās priekšnoteikumiem

Stunda	Apakštēma/ laiks	Uzdevumi	Sagaidāmie rezultāti	Jēdzieni	Pārbaudes formas	Mājas uzdevumi
1.	Pirmā pasaules kara izcelšanās Latvijas teritorijā, iedzīvotāju iesaistīšanās karadarbībā, bēgļu kustība.	1. Izprast kāpēc Latvijas teritorija tiek iesaistīta kara darbībā. 2. Radīt priekšstatu kāpēc veidojas bēgļu kustība, kādas ir tās sekas.	1. Izprot Latvijas un pasaules vēstures saistību. 2. Prot orientēties kartē un patstāvīgi izdarīt secinājumus par notikumu norises vietu.	Mobilizācija, bēgļu kustība		
2.	Latviešu strēlnieku bataljonu izveidošanās, nozīmīgākās kaujas.	1. Izprast strēlnieku bataljonu nozīmi Latvijas vēsturē. 2. Apgūt nozīmīgākos ar strēlnieku kaujām saistītos notikumus.	1. Izprot latviešu strēlnieku bataljonu dibināšanas priekšnoteikumus. 2. Prot orientēties kartē un norādīt frontes un nozīmīgāko kauju norises vietas. 3. Prot raksturot nozīmīgākās kaujas, to mērķi un rezultātu. 4. Izprot latviešu strēlnieku vilšanās cēloņus.			Uzdevums par personību un tās nozīmi Latvijas vēsturē.
3.	Revolūcija Krievijā, tās ietekme uz latviešu strēlniekiem, ISKOLATA izveidošanās.	1. Izprast cēloņus boļševiku ietekmei uz latviešu strēlniekiem. 2. Apgūt nozīmīgākos ar Iskolatu saistītos faktus.	1. Apzinās, ka vēsturē notikumus un procesus nevar vērtēt pēc kritērijiem „pareizi un nepareizi”. To prot komentēt analizējot latviešu strēlnieku likteni pēc Pirmā pasaules kara. 2. Prot nedefinēt, kas ir Iskolats, kāds ir tā aptuvenais pastāvēšanas laiks	Iskolats	Pārsprindums	Pārsprindums

II Ieteikumi skolotājam

Šīs tēmas ietvaros skolotāja galvenais uzdevums ir radīt skolēnos priekšstatu par Latvijas vēstures notikumu saistību ar pasaules vēstures notikumiem, tas ir, veidot izpratni, ka šis ir izšķirošs laiks Latvijas vēsturē, jo karš šajā teritorijā tiek uzsākts Krievijas impērijas sastāvā, bet faktiski rezultējas ar iespēju izveidot nacionālu valsti. Autoresprāt, šāds uzsvars ir ļoti nozīmīgs, jo pedagoģiskajā pieredzē ir secināts, ka ļoti bieži skolēniem tādi notikumi kā Pirmais pasaules karš Latvijas teritorijā un Brīvības cīņas ir nepārtraukta notikumu virkne, kas traucē pilnvērtīgi izprast Latvijas proklamēšanas vēsturiskos aspektus. Šādā situācijā arī tiek jauktas abu vēstures notikumu personības, piemēram, Oskars Kalpaks saistīts ar latviešu strēlniekiem u.tml.

Lai pilnvērtīgi strādātu ar šiem mācību materiāliem ir izveidoti dažāda tipa uzdevumi. Elektroniskajā formātā pievienoti uzdevumi, kas var tikt izmantoti uzreiz apgūstot tēmu, diskusijas veicināšanai. Savukārt atsevišķi pievienoti uzdevumi ilgstošākam darbam stundās vai mājās.

Elektroniskajā formātā pievienoti ne tikai jautājuma tipa uzdevumi, bet arī avoti. Šajā tēmā tie ir saistīti ar dažādām apakštēmām, piemēram, strēlnieku noskaņojums kara sākumā un kara noslēguma posmā var būt gan kā atsevišķi uzdevumi, gan apvienoti vienā. Šāds izkārtojums izvēlēts tāpēc, lai skolēniem būtu iespēja salīdzināt un veidot patstāvīgus secinājumus.

Word formātā pievienoti divu veidu materiāli. Viens ir paredzēts darbam ar tekstu, t.i., skolēnam ir iespēja sekojot līdzī teorētiskajai informācijai, veikt patstāvīgas piezīmes. Šis materiāls mērķtiecīgi nav veidots garš un komplicēts, jo, ja skolēni mērķtiecīgi centīsies aizpildīt šo materiālu, viņiem būs liegta iespēja kvalitatīvi sekot līdzī teorētiskajam materiālam. Šī konkrētā materiāla mērķis ir kalpot kā palīglīdzeklim, lai gatavotos pārbaudes darbiem.

Otra veida materiāls ir materiāls, kurā skolēniem ir iespēja patstāvīgi meklēt atbildes, pilnveidojot ne tikai savas zināšanas, bet arī prasmes darbā ar avotiem, karti u.c. Lai veiksmīgi izpildītu šos uzdevumus, skolēniem būs nepieciešams meklēt papildus informāciju. Piemēram, karte par nozīmīgākajām strēlnieku kaujām un darbs ar personībām.

Darbs ar avotiem Word sadaļā veidots garāks, lai skolēniem būtu iespēja individuāli iedziļināties pētāmajā problēmā un izdarīt patstāvīgus secinājumus.

Noslēgumā ir pievienots pārspriedumus, kuru skolotājs pēc saviem ieskatiem var izmantot arī kā pārbaudes darbu. Šī pārsprieduma mērķis ir pārbaudīt vai skolēns spēj patstāvīgi attīstīt savu skatījumu dotās vēsturiskās situācijas kontekstā. Turklāt tādām pārbaudes darba veidam kā pārspriedums ir liela nozīme centralizētajā eksāmenā, tādēļ ir būtiski šīs prasmes attīstīt jau savlaicīgi.

III Uzdevumu atbildes

Darbs ar tekstu

1) Kas ir šīs personības:

Jānis Goldmanis – Krievijas Valsts domes latviešu izcelsmes deputāts, latviešus strēlnieku bataljonu dibināšanas iniciators

Jānis Zālīte - Krievijas Valsts domes latviešu izcelsmes deputāts, latviešus strēlnieku bataljonu dibināšanas iniciators

Viilis Olavs – Latviešu Bēgļu Centrālapgādes komitejas vadītājs, aktīvs sabiedriskais darbinieks

Frīdrihs Briedis – Latviešu strēlnieku bataljonu komandieris

2) Izskaidro jēdzienu:

ISKOLATS – Latvijas strādnieku, bezzemnieku un kareivju Izpildkomiteja. Pastāvēja Vidzemē un Latgalē 1917.g. beigās – 1918.gada sākumā

3) Kad notiek šie notikumi:

Latvijas teritorija tiek iesaistīta Pirmajā pasaules karā – 1914.gada 1.augusts, kad Vācija piesaka Krievijai karu

Reālās karadarbības sākums Latvijas teritorijā – 1915.gada pavasaris

Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana – 1915.gada 1.augusts

Nāves salas aizstāvēšana – 1916.gada vasara, rudens

Ziemassvētku kaujas – 1916.gada decembris, janvāra sākums

Kauja pie Mazās Juglas – 1917.gada augusts

ISKOLATA pastāvēšana – 1917.gada novembris – 1918.gada marts

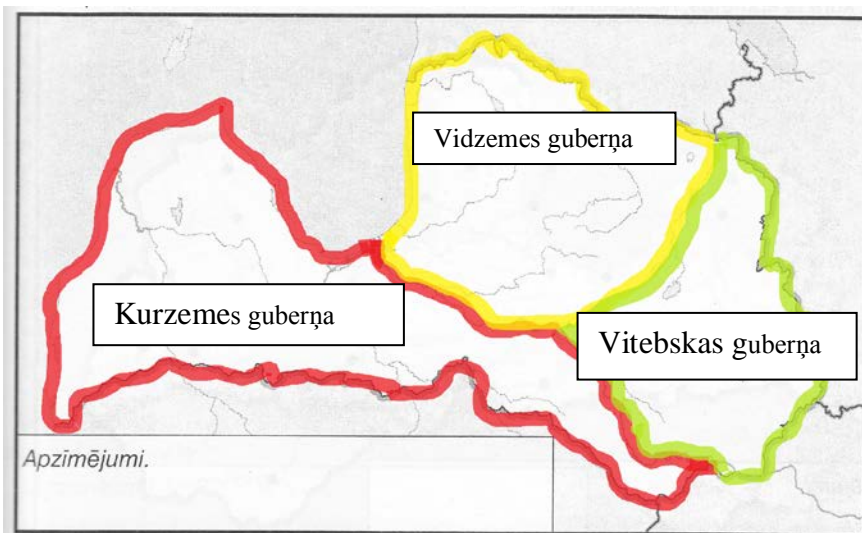
Visas Latvijas teritorijas nonākšana vācu armijas rokās – 1918.gada sākums

Uzdevumi Word formātā

Darbs ar karti

1) **Atsauc atmiņā un iezīmē Latvijas teritorijas sadalījumu pirms kara izcelšanās:**

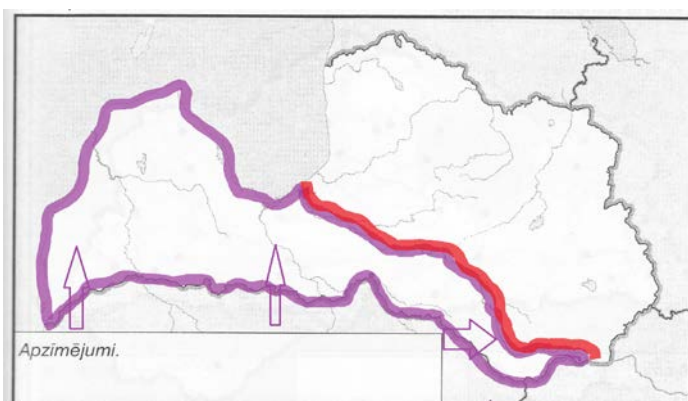
(Kartes trafaretam izmantota: Baķe Z. Kontūrkartes Latvijas vēsturē, RaKa, 1998.)

2) **Izpēti tekstu un veic sekojošas piezīmes:**

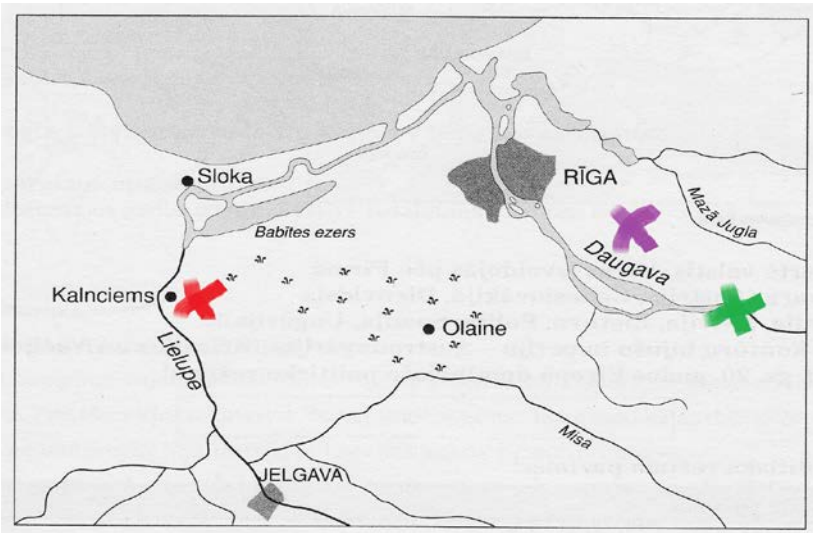
- Vācu armijas uzbrukuma virziens (aptuveni norādīta ar violetām bultiņām)
- Vācu armijas okupētās teritorijas kara laikā (iezīmēta violetā krāsā)
- Frontes līnija (iezīmēta kā sarkana līnija)

(Kartes trafaretam izmantota: Baķe Z. Kontūrkartes Latvijas vēsturē, RaKa, 1998.)

3) Izpēti papildus literatūru un iezīmē strēlnieku nozīmīgākās kaujas:

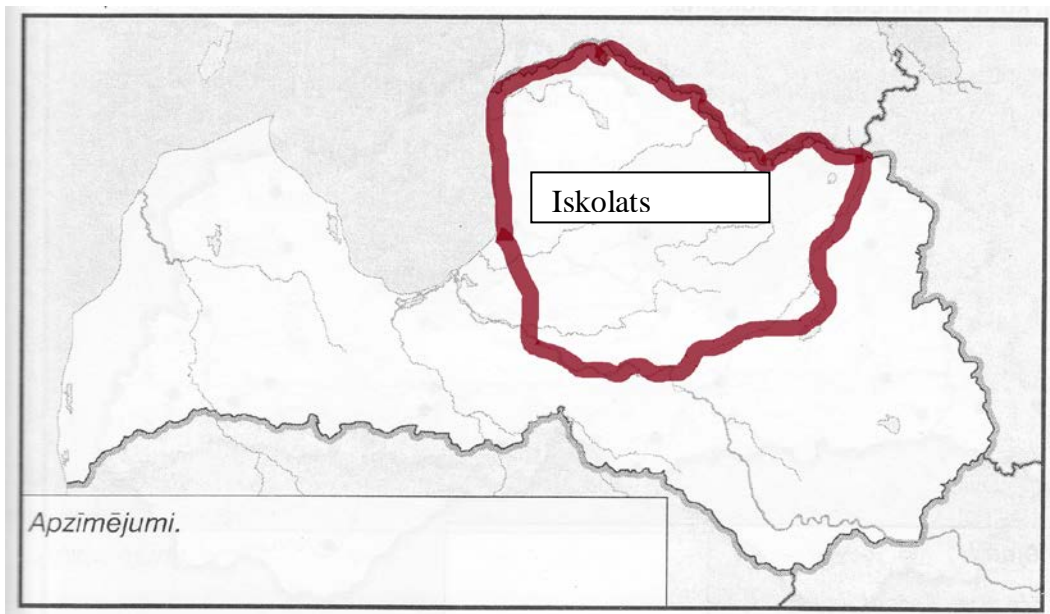
(Kartes trafaretam izmantota: Freibergs J. Jaunāko laiku vēsture 20.gadsimts. Darba burtnīca, Zvaigzne ABC, 2001. – 14.lpp.)

Violetā krāsā – kauja pie Mazās Juglas
Zaļā krāsā – Nāves salas aizstāvēšana
Sarkanā krāsā – Tīrelpurvs

4) Izpēti papildus literatūru un iezīmē ISKOLATA pārvaldītās teritorijas:

(Kartes trafaretam izmantota: Baķe Z. Kontūrkartes Latvijas vēsturē, RaKa, 1998.)

Darbs ar personībām

Konkrētas atbildes netiek sniegtas, jo skolēniem pašiem ir tiesības patstāvīgi izvēlēties personības un tas analizēt.

Darbs ar avotiem

1. uzdevums

1. Kas ir avota A un B adresāts? Vai adresāts ietekmē avota stilu, kādas pazīmes par to liecina?

Avota A adresāts ir *Krievijas armijas virspavēlniecība*

Avota B adresāts ir *Latvijas teritorijas iedzīvotāji*

Avota adresāts viennozīmīgi ietekmē avota stilu, jo ir atšķirīgs mērķis – avotā A tas ir pārlicināt izmantojot argumentus, bet avotā B pārlicināt iedvesmojot.

Armijas virspavēlniecībai rakstītais avots ir rakstīts lietīšķā stilā, minot nozīmīgākos argumentus kāpēc būtu jāatļauj latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana.

Tautai rakstītais uzsaukums ir patriotisks, galvenais mērķis iedvesmot iedzīvotājus stāties latviešus strēlnieku bataljonos.

2. Kādus argumentus avotā A J.Goldmanis pauž par labu strēlnieku bataljonu dibināšanai?

Vienota izcelsme palīdzētu apgūt karam nepieciešamo un stiprinātu vienotību un kopējo garu;

Dažādas biedrības, piemēram, velosipēdistu, strēlnieku, airētāju, vingrotāju u.c., biedrības ir ieaudzinājušas teicamas spējas kara dienestam;

Latvieši valodas prasme un apkārtnes pārzināšana sniegtu karaspēkam lielu atbalstu u.c.

3. Pēc avota B izlasīšanas izsaki un pamato savu viedokli par to kāpēc latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana ir guvusi tik lielu atsaucību sabiedrībā.

Vācieši tiek dēvēti par vēsturisko ienaidnieku, uzsaukums ir ļoti patriotisks, tiek runāts par Latviju un tās nākotni u.tml.

4. Izvērtē kāpēc, tavuprāt, Krievijas impērijas armijas virspavēlniecība tomēr izsniedz atļauju latviešu strēlnieku bataljonu dibināšanai? Atbildi pamato.

Iespēja izmantot latviešu patriotismu. Nacionālajām vienībām bija daudz lielāka motivācija cīnīties, jo cīnījās par savām mājām, piemēram, bēgļi no Kurzemes, kuri iestājās latviešus strēlnieku bataljonos.

2. uzdevums

1. Kuros avotos var atrast liecības par to, ka latviešu strēlnieki ir bijušas starptautiski atpazīstamas militāras vienības? Pamato atbildi.

Avots C, jo tajā rakstītais liecina par to, ka par latviešus strēlniekiem bija informācija Rietumu frontē; Arī avotā D...

2. Kādus secinājumus, balstoties uz avotiem C,D,E, tu vari izdarīt par latviešu strēlniekiem:

Latviešu strēlnieki bija drosmīgi, pašizliedzīgi, demonstrē lielas kaujas spējas, patriotiski noskaņoti, izglītoti u.tml.

3. Ko avota C autors vēlēties pateikt ar dzejoļa pēdējo rindiņu? Kā tas sasaucas ar iepriekš lasīto informāciju par latviešu strēlniekiem un Ziemassvētku kaujām?

Pēc Ziemassvētku kaujām latviešu strēlnieki ieguva plašu atpazīstamību pasaulē. Šajās kaujās strēlnieki demonstrēja lielu drosmi, taču tās bija militāri nepārdomātas un nesa strēlniekiem milzīgus upurus. Avota C autors uzsver, ka strēlnieki bija gatavi iet līdz galam sava mērķa sasniegšanai pat, ja tas draudēja ar lielām nāves briesmām...

4. Vēlreiz izlasi avotu D un pamato kāpēc, tavuprāt, cīnoties Rīgas frontē, ir atšķirīga latviešu strēlnieku un citu Krievijas impērijas armijas vienību motivācija.

Tāpēc, ka latviešu strēlnieku bataljoni cīnījās par savu dzimteni. Viņu motivācija bija daudz lielāka. Citās Krievijas impērijas armijas vienībās dienotajiem bieži primārais mērķis bija saglabāt savu dzīvību un veiksmīgi nokļūt mājās.

Uz uzdevumiem elektroniskajā formātā autore izvairās no pareizo atbilžu sniegšanas, jo šie ir pamatā diskutējami jautājumi un konkrētu atbilžu sniegšana var ierobežot mērķauditorijas skatījumu un uzspiest autores subjektīvo viedokli.